

КОНЦЕПЦІЯ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСАХ

У статті досліджуються теоретико-методологічні та методичні підходи до управління інвестиційними процесами та визначення потреби промислових підприємств в інвестиційних ресурсах.

Постановка проблеми. При формуванні та реалізації інвестиційної політики розвитку промислових підприємств слід враховувати особливості управління інвестиційними процесами. Виникає необхідність визначення потреби промислового підприємства в інвестиційних ресурсах. Актуальність дослідження даної наукової проблематики підтверджується відсутністю методичних рекомендацій щодо визначення потреби промислових підприємств в інвестиційних ресурсах.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. В економічній літературі проблеми управління інвестиційними ресурсами, забезпечення сприятливого інвестиційного клімату висвітлені достатньо широко, принаймні в контексті загальної інвестиційної привабливості. Різноманітні аспекти інвестування висвітлені у наукових працях Алімова О., Амоші А., Гейця В., Данилишина Б., Кваснюка Б., Коломойцева В., Лукінова І., Федоренка В., Чухна А. [1-10] та інших вчених.

Метою написання даної статті є розроблення концепції управління інвестиційними процесами та обґрунтування методичних підходів до визначення потреб промислових підприємств в інвестиціях в основний капітал на основі врахування динаміки ВВП та показників капіталоемності.

Викладення основного матеріалу. Визначення потреб економіки в інвестиційних ресурсах припускає здійснення кількісного і якісного аналізу тенденцій інвестиційних процесів, проблем і нових явищ; альтернативне

передбачення майбутнього розвитку галузей національного господарства як можливих об'єктів вкладення капіталу; оцінку можливостей і наслідків вкладення коштів конкретну сферу економіки.

Фактори, що впливають на обсяг інвестицій: зростання обсягу виробництва продукції, що направляються на розвиток нових виробництв; потреба в оновленні основних засобів; підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції. На мікрорівні потреба в інвестиціях визначається при формуванні бізнес-планів на основі витратної частини, на макрорівні – при визначенні стратегії соціально-економічного розвитку країни. Загальна потреба в інвестиційних ресурсах повинна зіставлятися з можливим обсягом інвестицій.

На початковому етапі прогнозування при визначенні потреби в інвестиціях доцільно використовувати методи екстраполяції, які варто об'єднати з методами експертних оцінок і анкетних обстежень економічних агентів. Методом анкетних обстежень (опитувань) визначаються майбутні зміни на ринках інвестиційних товарів на основі вивчення масового поведження окремих економічних агентів, які на ньому функціонують. В окремих галузях економіки потреба в інвестиціях може бути визначена факторним методом, тобто на основі багатofакторної моделі.

Пропонуємо визначати потребу економіки України в інвестиційних ресурсах з використанням модельного комплексу. Логіка взаємодії економічних змінних у модельному комплексі представлена на рис. 1.

Модельний комплекс дозволяє визначити потребу в інвестиціях на основі використання макроекономічного, міжгалузевого і регіонального підходів. Оптимізація загальної потреби в інвестиційних ресурсах досягається різними методами, основними з них є: балансовий метод, метод аналогій і метод питомої капіталоемності.

Доходи

Випуск

Ресурсні обмеження і
інвестиції

Ціни

Параметри економічної політики

Рис. 1. Логіка взаємодії економічних змінних у модельному комплексі.

Балансовий метод оптимізації загальної потреби в інвестиційних ресурсах ґрунтується на визначенні необхідної суми активів для здійснення підприємством господарської діяльності. Цей метод розрахунків виходить із балансового алгоритму: загальна сума активів підприємства дорівнює загальній сумі капіталу, що в нього інвестується. За даним методом розрахунки здійснюються окремо за оборотними і за позаоборотними активами. Виходячи з цієї логіки, розрахунок потреби інвестиційних ресурсів проводиться в розрізі наступних видів активів:

- основних засобів;
- нематеріальних активів;
- запасів товарно-матеріальних цінностей, що забезпечують операційну діяльність підприємства;
- грошових активів;
- інших видів активів.

У відповідності с особливостями створення підприємства розрахунок проводиться в трьох варіантах:

- мінімально необхідна сума активів, що дозволяє розпочати господарську діяльність;
- необхідна сума активів, що дозволяє розпочати господарську діяльність з достатніми розмірами страхових запасів за основними видами оборотних коштів (матеріальних і грошових);
- максимальна сума активів, що дозволяє придбати у власність всі основні

засоби, які використовуються, і необхідні нематеріальні активи, також створити достатні розміри страхових запасів.

Метод аналогії заснований на встановленні обсягу капіталу, що використовується на підприємствах-аналогах. Підприємство-аналог, для здійснення такої оцінки, підбирається з урахуванням його галузевої приналежності, регіону розміщення, розміру, технології, що використовуються, початкової стадії життєвого циклу і низки інших факторів. Даний метод відрізняється складністю підбору підприємств-аналогів, подібних за всіма значимими параметрами, що формує обсяг капіталу, який інвестується.

Метод питомої капіталоемності є найбільш простим, однак дозволяє одержати найменш точний результат. Цей розрахунок заснований на використанні показника «капіталоемність продукції», що дає уявлення про те, який розмір капіталу використовується в розрахунку на одиницю виробленої (реалізованої) продукції. Він розраховується в розрізі галузей і підгалузей економіки шляхом розподілу загальної суми використовуваного капіталу (власного й позикового) на загальний обсяг виробленої (реалізованої) продукції. При цьому загальна сума капіталу, що використовується визначається як середня у розглянутому періоді. Природно, у зв'язку з тим, що цей метод пов'язаний з продукцією, він неминуче підпадає під вплив самих різних чинників (стадія життєвого циклу підприємства, прогресивність устаткування, що використовується, ступінь фізичного зносу устаткування), а виходить, має приблизний характер.

Цей метод можна виразити у формулі:

$$IP_n = K_n * OP + ПР_k \quad (1)$$

де:

IP_n – загальна потреба в інвестиційних ресурсах, для створення нового підприємства;

K_n – показник капіталоемності підприємства (середньогалузевий або аналоговий);

OP – плановий середньорічний обсяг виробництва продукції;

$ПР_k$ – передстартові видатки й інші одноразові витрати капіталу, що пов'язані зі створенням нового підприємства.

Даний метод гарний тим, що він автоматично задає показники капіталовіддачі (ефекту інвестицій) підприємства на стадії його функціонування.

Після того, як буде визначена сума необхідних інвестиційних ресурсів, надто важливо оцінити всі можливі джерела формування цих ресурсів, де важливу роль відіграють наступні чинники:

1. *Організаційно-правова форма створюваного підприємства.* Цей фактор визначає в першу чергу форми залучення власного інвестиційного капіталу шляхом безпосереднього його вкладення інвесторами в статутний фонд або його залучення відкритою або закритою передплатою на акції.

2. *Галузеві особливості операційної діяльності підприємства.* Характер цих особливостей визначає структуру активів підприємства, їхню ліквідність. Підприємства з високим рівнем фондоємності виробництва продукції внаслідок високої частки позаоборотних активів мають звичайно низький кредитний рейтинг і змушені орієнтуватися при формуванні інвестицій на власні джерела їхнього залучення. Також галузеві особливості визначають тривалість операційного циклу, чим він нижчий, тим більшою мірою можуть бути використані позикові інвестиційні ресурси, що залучаються з різних джерел.

3. *Вартість капіталу, що залучається з різних джерел.* У цілому вартість позикового капіталу, що залучається з різних джерел, звичайно нижча, ніж вартість власного капіталу. Однак у розрізі окремих джерел залучення позикових інвестиційних ресурсів вартість капіталу істотно коливається залежно від очікуваного рейтингу кредитоспроможності створюваного підприємства, форми забезпечення кредиту й ряду інших умов.

4. *Свобода вибору джерел фінансування.* Не всі з джерел, розглянутих раніше, доступні для окремих створюваних підприємств. Так, на кошти державних і місцевих бюджетів можуть розраховувати лише окремі найбільш значимі загальнодержавні і комунальні підприємства. Це ж належить й до можливостей одержання підприємством цільових пільгових державних кредитів, безоплатного фінансування підприємств з боку недержавних фінансових фондів і інститутів.

5. *Кон'юнктура ринку капіталу.* Залежно від стану цієї кон'юнктури зростає або знижується вартість позикового капіталу, що залучається з різних джерел.

6. Рівень оподаткування прибутку. В умовах низьких ставок податку на прибуток або заплановане використання створюваним підприємством податкових пільг з прибутку, різниця у вартості власного й позикового капіталу, що залучається в інвестиційних цілях знижується. За умови високої ставки податку на прибуток, підвищується ефективність використання позикових джерел.

7. Міра прийнятого засновниками ризику при формуванні інвестиційних ресурсів. Неприйняття високих рівнів ризиків формує консервативний підхід засновників до фінансування створення нового підприємства, при якому його основу становить власний капітал. І навпаки - при агресивному підході використовується позичковий капітал у максимально можливому розмірі, незважаючи на високі ризики.

8. Задається рівень концентрації власного капіталу для забезпечення необхідного рівня фінансового контролю. Цей чинник визначає пропорції формування власного капіталу в акціонерному товаристві. Він характеризує пропорції в обсязі передплати на акції, що здобуваються його засновниками й іншими інвесторами (акціонерами).

Враховання зазначених чинників дозволяє цілеспрямовано обирати схему фінансування й структуру джерел залучення капіталу при створенні підприємства.

Застосування мікроекономічного підходу доцільно при визначенні показників перспективної потреби в інвестиційних ресурсах за певними напрямками їхнього використання. Як інструменти макро- й мікроекономічного прогнозування можуть бути застосовані статистичні регресійні моделі двох типів:

1) моделі, що використовують як вихідну інформацію часові ряди темпів зростання відповідних показників;

2) моделі, що використовують як вихідну інформацію значення показників економічного й соціального розвитку за різними регіонами у певний фіксований момент часу (такі моделі можуть бути визначені як просторові).

Висновки. Питання побудови й використання для прогнозування регіональної потреби в інвестиційних ресурсах моделей регресії на динамічних

рядах досить добре розроблені в економічній літературі. Моделі ж просторового типу дотепер не одержали ні належної розробки в економічній літературі, ні практичного застосування в сфері територіальних планових розрахунків.

У той же час, як показали дослідження, просторові регресійні моделі можуть бути досить ефективним інструментом прогнозування регіональної потреби в інвестиційних ресурсах. При цьому важливо відзначити, що економіко-статистичні моделі просторового типу мають ряд переваг при рішенні завдань прогнозування регіональної потреби в інвестиційних ресурсах в порівнянні з моделями регресії на динамічних рядах. Ці переваги полягають в можливості використання в моделі значно більшого числа незалежних змінних (факторів), у можливості використання для побудови багатofакторних динамічних моделей коротких часових рядів, у можливості фіксації взаємозв'язків досліджуваних змінних тільки на останні роки (рік) ретроспективного періоду, а також зручності їхнього практичного використання.

Науковою новизною проведеного дослідження є розроблення методичних підходів до визначення потреб промислових підприємств в інвестиційних ресурсах.

Список літератури

1. Алимов О.М., Даниленко А.І. та ін Економічний розвиток України: інституційне та ресурсне забезпечення: монографія / О.М. Алимов, А.І. Даниленко та ін. // - К.: Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005. – 540 с.
2. Амоша О., Замлинкін А., Моїсєєв Г. Підґрунття інноваційного розвитку. (Проблеми і перспективи взаємодії академічної науки й освіти) // Вісник НАН України. – 2006. - №10. – С. 3-16
3. Геєць В.М. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України: В 3 т. / В.М.Геєць // – К.: Фенікс, 2007
4. Данилишин Б.М. Клиновий Д.В., Пепа Т.В. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка України/ За наук. ред. Б.М. Данилишина // Аспект-Поліграф - 2007. - 688 с.
5. Економічний розвиток України: інституційне та ресурсне забезпечення:

- монографія / Алимов О.М., Даниленко А.І. та ін. - К.: Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005. – 540 с.
6. Кваснюк Б.Є., Величко О.В. Сучасні грані інвестиційної політики/ Б.Є. Кваснюк, О.В. Величко // Фінанси України. – 2003. №11. С.91-100
 7. Коломойцев В.Е. Інвестиційна сфера економіки України: стан, проблеми та перспективи / В.Е. Коломойцев // – Луганськ, 1997.
 8. Лукінов І. Інвестиційний потенціал економічного зростання / І.Лукінов // Вісник НАН України. – 2001. №4 С. 13-20
 9. Федоренко В.Г. Шляхи підвищення інвестиційної діяльності в Україні: Монографія / В. Г. Федоренко // Аспект- поліграф, 2003. -724 с.
 10. Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України / А.А. Чухно // К.: Логос, 2003. - 631 с.